

architektúra má mať posolstvo

Gaetana Pesceho mnohí pokladajú za najzaujímavejšieho architekta a dizajnéra súčasnosti. Jeho

originalita spočíva v pohľade na úlohu úžitkového umenia. Pesceho dizajn totiž nesie odkaz – kreslo symbolizuje ženskú podriadenosť, svietidlo vychádza z podceňovania žiakov učiteľmi, látka je manifestom túžby po jedinečnosti. Koncom roka sa stal hosťom bratislavskej Clubovky, vďaka ktorej vznikol aj tento rozhovor.

Gaetano Pesce architekt a dizajnér

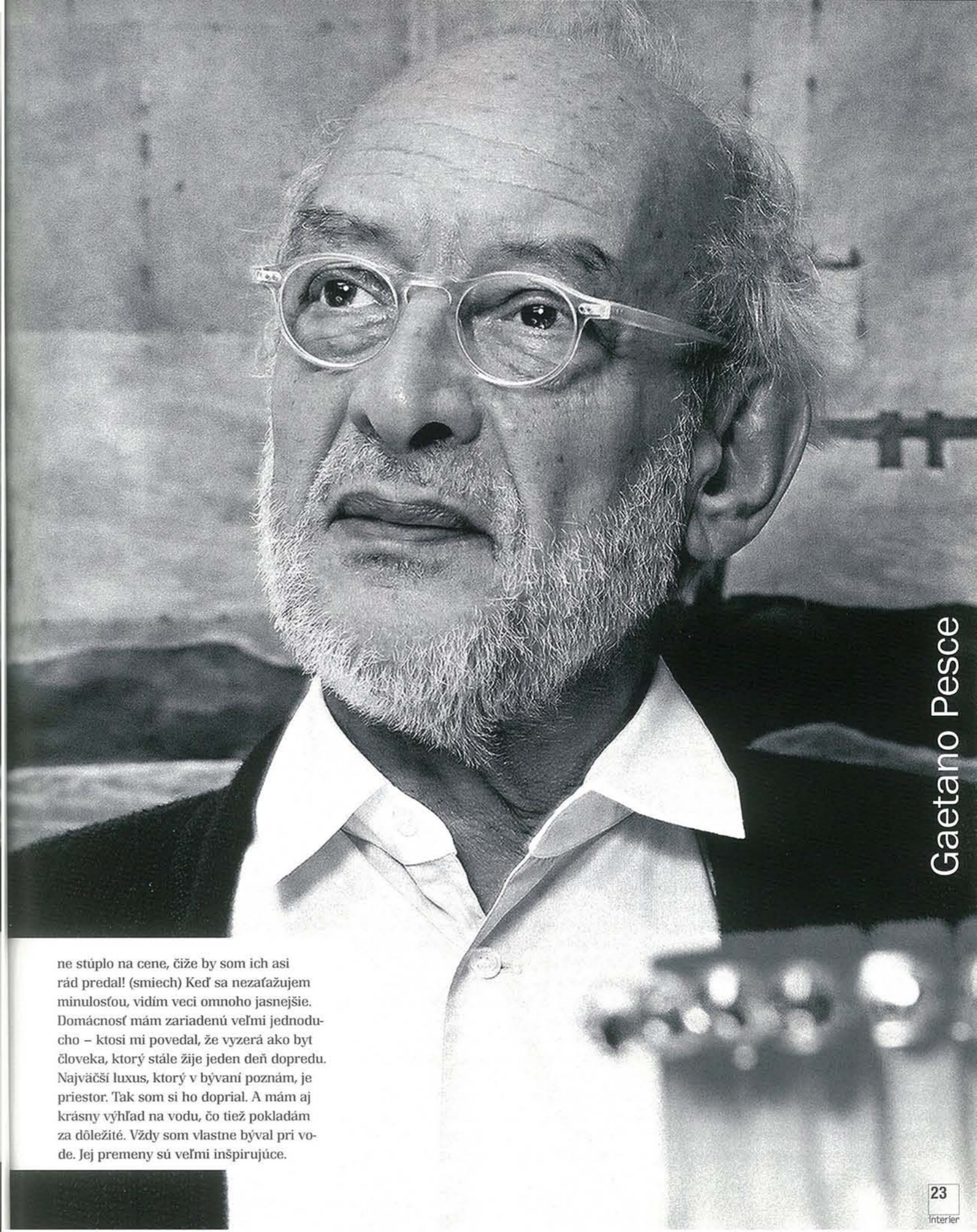
Nábytok Gaetana Pesceho spája vážne so zábavným, estetiku s politikou a teatrálnosť s praktickosťou, a preto býva hitom väčšiny nábytkových veľtrhov. Mne sa zapáčil jeho výrok o tom, že svet je presýtený mužskou architektúrou a potrebuje viac ženskosti. V rozhovore pre internetový portál Designboom uviedol:

„História nás učila, že najlepší spôsob myslenia je ten mužský. Používaním mužskej stránky mozgu sme sa zameriavali na silu, pevnosť, homogénnosť, dogmatickosť, vážnosť a prisnosť. Už dlho si myslím, že by sme mali používať aj tú druhú časť mozgu, ktorú používame, keď vtípkujeme, keď sme v náladičke a prestaneme sa kontrolovať. Ženské myslenie je multidisciplinárne, je plné citu, radosti, ohybnosti, jemnosti, je ako most, ktorý symbolizuje tento historický moment. Ak premýšľame o architektúre, máme mužskú architektúru – pris-

nu, abstraktnú, smutnú, homogénnu, ktorá akoby šla proti ľudskému telu. A potrebujeme tú ženskú, ktorá je ohľadupľnejšia k človeku.“ Kto by sa netešil na rozhovor s autorom takýchto pozoruhodných názorov?

Bio: Gaetano Pesce (1939) vyštudoval na benátskej Fakulte architektúry, vo viacerých krajinách pôsobil ako dizajnér a VŠ učiteľ. Od r. 1980 žije v New Yorku. V r. 1993 dostal americkú cenu Chrysler Design Award, o tri roky neskôr mu Centre G. Pompidou v Paríži usporiadalo retrospektívnu výstavu a katalóg. K jeho známym projektom patrí kreslo Up pre C&B Italia (1969), svietidlo Moloch pre Bracciodiferno (1970), Organic Building v Osake (1989-93), Shumanova rezidencia v New Yorku (1994), alebo najnovšie kreslo Shadow pre Meritalia, ktoré vzbudilo na minuloročnom veľtrhu Saloni veľký ohlas. www.gaetanopesce.com

Dozvedela som sa o vás zaujímavú vec – vraj doma nemáte žiadne svoje výtvory. Dizajnérom sa nestáva často, že by sa neobklopili vlastným navrhnutým nábytkom... Nevieť, ako sú na tom iní, ale mňa unavuje stále sa pozeráť späť. Nábytok, ktorý som navrhol, mám rád, ale nepotrebujem ho mať stále na očiach ako pripomienku. Hoci niekedy je to možno aj na škodu, lebo veľa kúskov ohrom-

Gaetano Pesce

ne stúplo na cenu, čiže by som ich asi rád predal! (smiech) Keď sa nezaťažujem minulosťou, vidím veci omnoho jasnejšie. Domácnosť mám zariadenú veľmi jednoducho – ktosi mi povedal, že vyzerá ako byt človeka, ktorý stále žije jeden deň dopredu. Najväčší luxus, ktorý v bývaní poznám, je priestor. Tak som si ho doprial. A mám aj krásny výhľad na vodu, čo tiež pokladám za dôležité. Vždy som vlastne býval pri vode. Jej premeny sú veľmi inšpirujúce.

Budúcnosť dizajnu je v individualizácii dizajnu, nie v opakovaných kópiách.

Navrhli ste dom pre iného architekta a jeho manželku galeristku. Aký je to pocit, navrhovať pre kolegu?

Aj mňa by ma zaujímalo, prečo si ma vybral. Myslím si, že niekedy sa ľudia dostanú do štádia, keď sa v práci opakujú, a tento človek prosto chcel spraviť niečo celkom iné, nezvyčajné, hľadal inšpiráciu. Keďže obaja manželia citlivo vnímajú umenie a dizajn, pristupovali k tomu s veľkým nadšením. Nebolo to ako s komerčnými klientmi, ktorí sa prídu pozrieť na maketu alebo až hotovú stavbu. Stále sme komunikovali, spoločne tvorili a práve takúto spoluprácu na projekte pokladám za veľmi dôležitú. A to nielen pri tomto projekte – navrhol som aj niekoľko druhov nábytku, pri ktorom môžu sami remeselníci rozhodovať o podiele farieb a podobne. O jeden typ stoličky prejavujú veľký záujem aj samotní zákazníci a chcú zájsť do výroby a sami si ju odlieť. Budúcnosť nábytkového dizajnu je podľa môjho názoru v individualizácii dizajnu, tvorbe originálov namiesto tupých kópií.

Často dávate vašim klientom veľa otázok?

Veľmi veľa. Snažím sa daného človeka čo najlepšie pochopiť, poznať veci, ktoré má a nemá rád, spoznať ho v súkromí, byť mu blízky. V New Yorku na Park Avenue som navrhoval interiér bytu, ktorý sa stal pomerne známym ako Portrait apartment. Snažil som sa čo najpresnejšie vystihnúť majiteľa a viacerí jeho priatelia mi povedali, že v byte skutočne spoznávajú mnoho jeho vlastností, a nemám na mysli len očividné záľuby. Je to človek, ktorý má rád prekvapenia, neštylizuje sa, je bystrý a čulý, čiže som v priestore chcel zachytiť jeho premenlivosť, flexibilitu.

Viete si predstaviť, že by ste vy oslovili nejakého kolegu architekta, aby vám postavil dom?

Ani nie... lebo to nepotrebujem. Ak by som napríklad prišiel bývať sem, vyberal by som si bývanie podľa hotového priestoru. V zásade som nenáročný človek – dôležité sú pracovňa, spálňa a kuchyňa, na to by som nepotreboval

architekta. Vlastný dom som si z pracovných dôvodov postavil v Brazílii, lebo bolo ľahšie bývať tam, než stále cestovať hore-dolu.

Ktorý z projektov bol pre vás najväčšou výzvou a spôsobil vám bezsenne noci?

Žiadny. Napríklad dnes som vstal veľmi skoro a kreslil som si proces výroby, ktorý chcem vyskúšať hneď, ako prídem domov. Mám totiž jeden nápad na misu, no nebolo mi celkom jasné, ako dosiahnuť želaný výsledok. Čiže moja práca je o experimentovaní, preto mám okrem štúdia aj workshop, kde si skúšame nové postupy a materiály. A tak sa vlastne netrápim, všetko sa vyvíja. Hoci napríklad pri stavbe detského pavilónu pre múzeum Bovisa v Miláne som bol trochu nervózny, lebo proces sme si síce vyskúšali v menšom meradle, ale keď ide o sprejovanie materiálu, človek presne nevie, či to pôjde hladko.

Vtedy ste postavili preglejkovú „kocku“ pokrytú rýchlo tvrdnoucou penou. Nezvyčajné materiály sú pre vás typické...

Rád používam nové technológie – trochu aj preto, že čokoľvek vytvorím, je novátorské (smiech)! Už keď som študoval architektúru, často som pátral po novinkách. Zistil som totiž, že neviem nič o súčasných materiáloch a výrobe – v škole sme sa o tom neučili alebo iba málo. A tak som rozposlal listy väčšine významných spoločností, či by som sa mohol prísť pozrieť do ich výroby. Na moje potešenie mi niektoré poslali kladnú odpoveď. Vtedy som objavil doslova zázračný svet. Silikóny, živice, nové materiály, o ktorých som nemal potuchy, mi otvorili toľko možností! Svetidlá, ktoré pripomínajú sklo, ale sú dokonale elastické, stoličky, ktoré vyzerajú poddajné, ale sú pevné. Ani ten najlepší mramor neobstojí v konkurencii s kvalitnou živicom.

Architektúra sa tradične vyučovala na princípe učiteľ a jeho nasledovník, majster a učeň. Veríte v takýto systém?

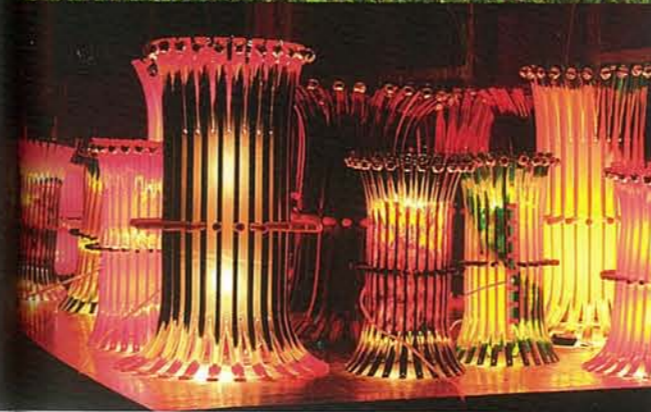
Áno aj nie. Keď som učil na univerzite v Štatsburgu, skôr som sa snažil nevychovať svojich nasledovníkov, lebo by netvorili

niečo im vlastné. Kreativní ľudia si musia nájsť vlastný spôsob výpovede, inak z nich budú iba remeselníci.

Počas doterajšej kariéry ste sa dosť často sťahovali a pracovali na viacerých miestach na rôznych kontinentoch. Prečo ste napokon zakotvili v New Yorku na tridsať rokov?

Z Talianska som odišiel veľmi mladý. Ešte som študoval a vybral som sa do Helsínk. Fínsko bolo koncom päťdesiatych a začiatkom šesťdesiatych rokov významným centrom modernej architektúry. Odtiaľ som šiel do Londýna, pretože v tom čase sa zbavoval konzervatívneho imidžu a rozkvitali v ňom nová hudba, nový dizajn a podobne. Chcel som byť pri tom. Potom som z praktických dôvodov žil v Paríži, odtiaľ som sa mohol ľahko pohybovať po svete. Potom prišla veľká výstava v Múzeu moderného umenia (MoMA, pozn. red.) v New Yorku, kde som napokon ostal. Nepoznám iné mesto, ktoré by obyvateľom ponúkalo lepšie služby. Ak bývate v meste s dobrým servisom, váš život je oveľa ľahší. Navyše, „uličná kultúra“ je tam silná a inšpirujúca.

Spomenuli ste Fínsko ako významné centrum architektúry v istom období. Možno aj v súčasnosti vyhlásiť nejaké mesto alebo štát za podobne dôležité?

Zásluhou globalizácie takéto národnostné alebo geografické rozdelenie stráca význam. To, čo sa deje na jednom konci sveta, rastie aj na druhom. Z kultúrneho hľadiska vnímam napríklad hustejšiu frekvenciu zaujímavých filmov z Austrálie, Belgicka alebo Tibetu. Pred päťdesiatimi rokmi bolo centrum filmu v jednom meste, centrum umenia alebo módy v inom atď.

Váš nábytok a dizajn sú výnimočné aj tým, že nesú nejakú výpoveď. Známe kreslo Up hovorí o ženskej spútanosti, svetidlo Chador naráža na problém neslobody islamských žien. Navrhli ste aj pohovku pripomínajúcu západ slnka nad New Yorkom. Smeruje toto mesto podľa vás k úpadku?

Istý čas som sa toho obával. Dnes o tom nie som taký presvedčený alebo, presnejšie, zatiaľ neviem o inom meste, ktoré by malo silnejšiu energiu a viac životaschopnosti ako New York. Napríklad tu na Slovensku ma až

dojima, akí sú ľudia ku mne milí a priateľskí, sú zvedaví a zároveň taktí. Skoro tridsať rokov žijem v New Yorku a mám ho veľmi rád, ale tam sa naozaj nedá hovoriť o jemnom správaní.

Pracovali ste v krajinách, ktoré majú podľa mňa pomerne odlišný pohľad na estetiku...

Vždy sa veľmi snažím vnímať a pochopiť lokálne odlišnosti. Napríklad keď som sa pripravoval na projekt v Moskve, dosť času som strávil v moskovskej univerzite rozhovormi s profesormi, aby som vnikol do ruskej kultúry a ruského moderného umenia. Som presvedčený, že súčasná architektúra má vypovedať o mieste, kde stojí, byť iba manifestom architektovej ega. Som smutný, keď vidím stavby toho istého autora tu aj tam po svete, ktoré sa podobajú ako vajce vajcu. Alebo dokonca projekt, ktorý bol pôvodne určený na jedno miesto a napokon možno vyrastie tisícky kilometrov ďalej. Kultúrnu a estetickú odlišnosť pokladám za dobrú vec, ktorá nás obohacuje a jej nerešpektovanie je pre mňa nemysliteľné.

Akým smerom sa podľa vás budú uberať architektúra a dizajn?

Nazdávam sa, že architektúra sa bude zbavovať abstraktných tvarov a stane sa nositeľkou obrazov, bude prostredníctvom nich so spoločnosťou komunikovať. Naposledy som mal taký dobrý pocit z dvoch stavieb – pekinského olympijského štadióna Vtáčie hniezdo od Herzoga a de Meurona a plaveckej Vodnej kocky z architektonického štúdia PTW. Páči sa mi ich prepojenie s ázijskou tradíciou a obrazový odkaz.

Tento rozhovor vyjde začiatkom roka. Pozeráte sa do budúcnosti s nádejou alebo skepticky?

Dobre viem, že momentálne sú ekonomika aj spoločnosť v kríze. Nazdávam sa však, že vývoj je ako počasie. Niekedy prší a inokedy svieti slnko. Teraz je poriadny lejak, ale čo-to som už zažil a viem, že slnko príde. Ja som dobrý pozorovateľ počasia, verte mi. ■■